חלל סוכה תנן. והא דאמר בסוכה (ד׳ ה.) והוליז יורדין לתוך כ׳ לאו דווקא ואגב דנקט למעלה מכ׳ נקט נמי בתוך כ׳ כלומר בתוך הכשר כ׳: **תניא** דמסייע לך. אע״ג דהיכל בתמת בת ששה[1] הכא מרבה קאי דאית ליה לקמן דשל מבוי נמי בתמת בת ששה ואע״ג דהן עצבות שמת של היכל נמי עצבות היו מ״מ אפילו לאמרי לסימנא בעלמא נקט לענין אמות אבל מ״מ מייתי כמו שהיכל חללו עשרים באמות דידיה הכי נמי מבוי באמות דידיה: **כמאן** דאמר בארבעה. פי׳ ומשהו יותר [2]דאין פתח פחות מד׳ ואי לא הוי משהו יותר מ״כ לא הוי מרבו יותר על רחבו ואינו ניתר בלחי וקורה כדאמרינן לקמן (ד׳ ה.) ואע״ג דאמרי גופיה אית ליה לקמן (שם) דמשך מבוי בד׳ אמות הכא אליבא דרב נחמן קאמר ולית לה סברא ליה: **והא** איכא רצופין דלקולא כו׳ כרבנן דאמרי כרם הוי. ומ״ת הא איכא הא דתנן במסכת כלאים (פ״ד מ״ד) גדר שנפרצה עד ״ אמות הרי הוא כפתח יומר מכאן כנגד הפרצה אסור וי״ל דרוב אמות קאמר: **כרבנן** דאמרי כרם הוי. אף על גב דרבנן מודים דלא הוי כרם היכא דכי נחמר רוחין את האמצעים כאילו אינם לא ישאר שתים נגד שתים ואמת יוצאה זנב[3] אחי לא חייבי אלא באמות שהוחכרו בפירוש ולא באמות דמשממע מכלל דבריהן: **כל** אמות שאמרו חכמים באמת בת ששה. לא חייבי בהאי דכתיבי כגון אמה יסוד ואמה סובב[4]: ומלה

חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן א״ל רב פפא לרבא תניא דמסייע לך שהוא גבוה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל ימעט והיכל גופו חללו עשרים איתיביה רב שימי בר רב[5] אשי לרב פפא [6]כיצד היה[7] עושה מניח קורה משפת עשרים ולמטה אימא ולמעלה והא למטה קתני הא קמ״ל דלמטה כלמעלה מה למעלה חללה עשרים אף למטה חללה עשרה: אמר אביי משמיה דרב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי באמה בת חמשה אמת כלאים באמה בת ששה אמת מבוי באמה בת חמשה למאי הלכתא לגובהו ולפירצת מבוי והא איכא משך מבוי בארבע אמות דלקולא כמאן דאמר [8]בארבעה טפחים ואיבעית אימא [9]בארבע אמות ורוב אמות קאמר אמת סוכה באמה בת חמשה למאי הלכתא לגובהה ולדופן עקומה והא איכא משך סוכה בארבע אמות דלקולא דתניא [7]רבי אומר אומר אני כל סוכה שאין בה ד׳ אמות על ד׳ אמות פסולה כרבנן דאמרי אפי׳ אינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו ואיבעית אימא לעולם רבי היא ורוב אמות קאמר אמת כלאים באמה בת ששה למאי הילכתא [10]לקרחת הכרם ולמחול הכרם דתנן [11]קרחת הכרם ב״ש אומרים עשרים וארבע אמות וב״ה אומרים שש עשרה אמות ומחול הכרם בית שמאי אומרים שש עשרה אמות ובית הלל אומרים שתים עשרה אמות איזו היא קרחת הכרם [12]כרם שחרב אמצעיתו[13] אין שם שש עשרה אמות לא יביא זרע לשם היו שם שש עשרה אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את המותר ואיזהו מחול הכרם [14]בין כרם לגדר[15] אין שם שתים עשרה אמה לא יביא זרע לשם היו שם שתים עשרה אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את השאר והא איכא רצופים בארבע אמות דלקולא דתנן [16]כרם הנטוע על פחות מארבע אמות רבי שמעון אומר אינו כרם וחכמים אומרים כרם [17]ורואין את האמצעיים כאילו אינם כרבנן דאמרי הוי כרם ואיבעי׳ אימא לעולם כר׳ שמעון ורוב אמות קאמר ורבא משמיה דר״נ אמר [18]כל אמות באמה בת ששה אלא הללו שוחקות[19] והללו עצבות מיתיבי כל אמות שאמרו חכמים באמה בת ששה ובלבד שלא

פסול כאילו הוא מן הדפנות שנעקמו למעלן ונפו עד סכך כשר והרי אין כאן הפסק וקא אתא רב נחמן למימר דבאמות קטנות משערינן ליה ומיפסלא בעשרים טפחים והייגו דומרת: והאיכא ארבע אמות. הזכרות במשך סוכה דאי מכשרת ליה בקטנות איכא קולא ורב נחמן כייל ואמר כל אמות סוכה בקטנות ואי אמר רב נחמן כרבי הוי קולא: ואיבעית אימא. רב נחמן לעולם כרבי והאי דאמר רב נחמן אמות סוכה בקטנות לאו באמות דמשך סוכה אלא באמות דאמר: קרחת הכרם ולמחול הכרם. דכי משערת להו בגדולות דומרת היא: קרחת הכרם בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות. אם קרחתה עשרים וארבע אמות מותר לזרוע שם ואם פחות מכ״ד אמות אסור לזרוע שם ולקמן מפרש מאי קרחת ומאי מחול: שחרב באמצעיתו. שהרי יש[1] שם גפנים סביב הקרחה י״ו אמה על י״ו אמה וכן אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם אמין שם גפנים אלא מב׳ לידי הקרחה בעינן י״ו רוחב הקרחה: ואם לאו לא יביא זרע לשם. אפי׳ באמה האמצעית דד׳ אמות שבאל הכרם מזה וד׳ אמות שבאל הכרם הוו עבודת הכרם דתנן (כלאים פ״ו מ״ח) כמה עבודת הכרם (מלא) ד׳ אמות כמלא בקר וכליו[2] שהיו בוקרים אותה בשוורים ובעגלות ובעת החריסה חורשים אותה בשוורים הלכך בכרם דמו ואם נשאלו ח׳ אמות בינתים לבד אומן ד׳ לכל לד דכי אדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד׳ אמות מקום חשוב[3] לכל חד לא בטלי לגבי כרם ומותר לזרען ובגיר מח׳ אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא ליכא ד׳ אמות מקום חשוב ובטיל לגבי כרם. ולבית שמאי לא חשיב שדה בפחות מח׳ אמות הלכך כ״ד אמות בעינן ד׳ לעבודת הכרם מכאן וכנגדן מכאן פשו י״ו שדי ח׳ להכא וח׳ להכא איכא שדה ולא בטלי לי נמי סברא להו לבית שמאי עבודת הכרם ח׳ אמות: מחול הכרם בין כרם לגדר. דהייגו סביב כמו מחולות[4]: יש שם י״ב אמות. לבית הלל נותן ד׳ אמות לעבודת הכרם וזורע השאר: אין שם י״ב אמה לא יביא זרע לשם. דד׳ אמות דלהדי כרם עבודת הכרם וד׳ אמות דלהדי כותל כיון דלא מיזדרעי משום דוושא דכותל[5] אפקורי מפקר להו אמצעיות אי איכא ד׳ אמות חשיב ואי לא בטיל לגבי כרם (ה) והכא לא בעינן י״ו אמה שאין האיסור אלא מגד אחד והכי מפרש לה בפרק כל גגות (לקמן ד׳ לא.) וקא אמר רב נחמן דבאמות גדולות משערינן ולאומרת ולא משערינן בקטנות: והא איכא רצופין. גפנים לצופין שסמוכה שורה לשורה יותר ממה[6] שנתנו חכמים שיעור שאם אין בין שורה לשורה ד׳ אמות אינו כרם הואיל ואין לו כל צרכו להילון עגלה ומותר לזרוע בכולן לר׳ שמעון ובהכך אמות אתיא דרב נחמן לקולא דאי איכא ד׳ אמות קטנות אמרינן אינו כרם עד דאיכא גדולות: על פחות מד׳ אמות. שאין בין שורה לשורה ד׳ אמות אינו כרם ומותר לזרוע לשם: ורואין את האמצעיים. הנטועין בתוך ריוח הלאוה להיות בין שורה לשורה[7]: כרבנן. סברא ליה לרב נחמן: דאמרי כרם. הלכך לא הוכרו אמות בכלאים לענין רצופים: הללו שוחקות. אמות כלאים מודלין בטפחים גדולים ושל סוכה ומבוי עצבות מצומצמות לחומרא[8]: שלא

טפח ובמס׳ מנחות בפ׳ שתי הלחם (דף צח) אמרו וכמה אמה בינונית אמר ר׳ יוחנן ו׳ טפחים. **ובפרק התכלת** (שם דף מא) אמר רב פפא טפח דאורייתא ו׳ בקטנה ה׳ ותילתא בגדולה ד׳ בגודל ובמס׳ בכורות בפ׳ על אלו מומין (דף לט) **גרסי תאנא** אצבע שאמרו אחת מארבע בטפח של כל אדם ושאמרו (במס׳ כלים פי״ז) ב׳ אמות היו בשושן [הבירה] לזה נתכוונו לצורת שושן הבירה שהיתה במקדש על שער מזרחית כדתנן במידות בפרק א׳ שער המזרחי ועליה צורה ובפ׳ שתי הלחם (דף צח) פירשו טעמא דמילתא דאמר מאי [טעמא] רב חסדא ורב יצחק בן אבדימי חד אמר כדי שירגעו מהיכן באו וחד אמר כדי שתהא אימת מלכות עליהם ומכל הראיות שהזכרנו תבין שיעור הטפח ושיעור האמה הגדולה

ח״ש על ד״נ נאון ח) [שם כמוספתא הגי׳ אמה של ה׳ טפחים אבל פשוט ל״ל שם של ו׳ כמו שגרס רמינו וכ״ה במנחות ד׳ ל״מ].

מסורת הש״ס עם הוספות

א) [מוספתא פרק ח׳], **ב)** [לקמן ה.], **ג)** [שם], **ד)** סוכה ג., **ה)** לקמן נב. כלאים פ״ד מ״ט, **ו)** כלאים פ״ה מ״ב ב״ב ל:; פב. קנ:, **ז)** לקמן ה. ו., **ח)** ב״ב פג., **ט)** ע״ז לקמן צג., **י)** שמות טו כ, **כ)** ע״ז ב״ב כב:, **ל)** ע״ז דברי נחמיה (בילקו״מ) וע״ז ריטב״א, רשב״א, מאירי (ובערוך השולחן סי׳ שסג לב-לד), **מ)** לקמן ד:, **נ)** ע״ז פ״ד דכלאים מ״ז, **ס)** כדלהלן בסוגיין ד ע״א.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אין שם י״ב אמה וכו׳ בטיל לגבי כרם (והכא לא). תוס״מ וע״כ ס״ל והא דלא:

גליון הש״ס

גמ׳ לקרחת הכרם. ק״ל אמאי לא נקט ולעבודת הכרם שהוא כל״ל: רש״י ד״ה ולפירצת מבוי כו׳ בי׳ אמות פסל להו וכו׳ דבי׳ אמות קטנות. ליפמא קלילא הוא דהא בי׳ אמות לא הוי פלגא דק אמאי לא יבואו לידי מעילה ר״מ אומר כל האמות היו בבינוניות חרן ממזבח ההזה והקרן והסובב והיסוד ר׳ יהודה אומר אמת הבנין ו׳ טפחים ושל כלים ה׳. ובתוספתא גרסי בפ׳ כלי עור [בב״מ פ״ו דכלים] אצבע מארבע אצבעות בטפח שמה ו׳ טפחים באמה זרת האמורה בתורה חצי אמה של ו׳ טפחים ואי זו היא אמה בינונית זו אמה של ו׳ טפחים ג) רבי מאיר אומר כל מדות שאמרו חכמים בכרם כגון חרבן הכרם ומחול הכרם ופיסקי ערים ומותר אפיפיקי כולן באמה בת ו׳ טפחים חרן ממזבח ההזה והקרן והסובב והיסוד שהן באמה בת ה׳ טפחים שנאמר (יחזקאל מג) אלה מדות המזבח שהיו למזבח ב׳ מדות יכול יהו כולן באמה של ה׳ טפחים תלמוד לומר (שם) באמות אמה אמה וטופח באמה שהיא יתירה על של חברתה

רב נסים גאון

אמת המבוי ואמת סוכה בת חמשה. בסדר טהרות במסכת כלים שנינו [בפ׳] כל כלי בעלי בתים ב׳ אמות היו בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על של משה חצי אצבע ושל קרן דרומית מזרחית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה אמרו אחת גדולה ואחת קטנה אלא שהאומנין נוטלין בקטנה וחוזרין בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה ר״מ אומר כל האמות היו בבינוניות חרן ממזבח ההזה והקרן והסובב והיסוד ר׳ יהודה אומר אמת הבנין ו׳ טפחים ושל כלים ה׳. ובתוספתא גרסי בפ׳ כלי עור [בב״מ פ״ו דכלים] אצבע מארבע אצבעות בטפח שמה ו׳ טפחים באמה זרת האמורה בתורה חצי אמה של ו׳ טפחים ואי זו היא אמה בינונית זו אמה של ו׳ טפחים ג) רבי מאיר אומר כל מדות שאמרו חכמים בכרם כגון חרבן הכרם ומחול הכרם ופיסקי ערים ומותר אפיפיקי כולן באמה בת ו׳ טפחים חרן ממזבח ההזה והקרן והסובב והיסוד שהן באמה בת ה׳ טפחים שנאמר (יחזקאל מג) אלה מדות המזבח שהיו למזבח ב׳ מדות יכול יהו כולן באמה של ה׳ טפחים תלמוד לומר (שם) באמות אמה אמה וטופח באמה שהיא יתירה על של חברתה

הגהות וציונים **א)** בכת״י רב שימי **בר אשי** (וכ״ה נזכר בכל הש״ס), וכ״ה נכון דלא היה בנו של רב אשי פתם שהרי משמת רבא נולד רב אשי ואילו רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי (בגיטין ס ע״ב) ואביי נפטר קמיה דרבא כדאמר בכתובות סה ע״א (רק״ס): **ב)** [צ״ל **הוא**] (גליון), וכ״ה בכת״י ובכמה דפו״ר, וכ״ה ישר (ומש״כ הקרבן נתנאל אות ו [ע״י וברש״ש] אינו נראה כלל, רק״ס): **ג)** **אם** אין שם (כת״י, וכ״ה בכלאים שם): **ד)** [פ״ הצאצעות סדוקות מרווחות כדרך השוחק שפוסק שפתיו והעצב מדביקן. ערוך ערך סחק] (גליון). וכמה שיעור אמה שוחקת יתרה על העצבה הדחוקה יראה לי חצי אצבע (עבוה״ק להרשב״א ש״א פ״ג ה״ה, ועי׳ חי׳ הר״ן ובמ״מ הל׳ שבת פי״ז הל״ו): **ה)** צ״ל **י׳** טפחים (והמ׳ נמחק, רש״ש): **ו)** צ״ל הכי **קאמר מתניתא** (דבש תמר): **ז)** צ״ל **ויש** שם גפנים י) צ״ל בת **ה׳** טפחים, או דצ״ל רוב אמות. **ובמשך** מבוי באמה בת ו׳ טפחים. ואולי שייך לדיבור הבא וצ״ל של מבוי. **אמה** בת ו׳ טפחים **אמת** כלאים למאי הלכתא: **ט)** בכת״י נוסף **באילו אינן**: וכו׳, ותיבת **שהרי״** ליתא (דפו״ר) וכן הוא בראשונים מעתיקי לשון רש״י ושם הנוסח ויש גפנים כל סביבות הקרחה **שהיא** י״ו אמה על י״ו אמה: **ס)** בכת״י דיפו״ר יותר **מדאי**, שנתנו חכמים שיעור וכו׳: **ע)** בכת״י נוסף **באילו אינן**:

ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח. פי׳ בקונטרס באמות קטנות שיש באמה ביניעת אמה וטפח מאלו וקשה דלא הוה ליה למימתב ומיק בוי״ו כיון דקאי (ה) אאמות וגראה כמו שפירש״י בפירוש יחזקאל[מ] דפירש באמות אמה[מ] אמות גדולות שיהא אמה וטופח בשל אמה בת ה׳ וכן תרגם יונתן באמתא דהיא אמתא ופסק וקאי אאמר אמות המזבח ומיק (ג) האמות היו קטנות: **גפן** כדי רביעית יין לנזיר. פרש״י לחייבו מלקות וקשה דלא הוה דומיא דאמריי דמשערינן בהו מילי אמריי וגראה כפרש״י דסוכה (ד׳ ו. [י]) דפירש שאם אכל עגבים ומרגנים ולובנים מגפן איכא למ״ד ברביעית וזה ביין משערינן שיקח כוס מלא יין ויטיס בו עלין ולובנין כשיעור מה שאכל ואם יצא רביעית חייב ואם היה בא לשער במים היה יוצא רביעית בפחות שאין נגדשין על שפת הכלי כמו יין וכה״ג תניא בתוספתא [כ] כיצד יעשה מביא כוס מלא יין ומניח זית אגוזי ויתן לתוכו ושופע אם שתה כיולא בו חייב ואם לאו פטור דברי ר׳ עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר אינו חייב עד שישתה רביעית יין ואתיא לשמעתין ברבי אלעזר בן עזריה ובפ׳ ג׳ מיין (זיר ד׳ לב.) תנן אינו חייב עד שיאכל עגבים כזית משנה ראשונה אמרו עד שישתה רביעית יין רבי עקיבא אומר אפי׳ נזיר ששרה פתו ביין ויש בו כדי לגרף כזית חייב וקאמר בגמ׳[כ] מ״ק מדמי להו אסורי נזיר אכילה לשתיה פירוש— מ״ק היינו משנה ראשונה מדמה אכילה לשתיה ובעי באכילת עלין ולובנין נמי רביעית ונקט בתמתיתין שתייה משום דאכילה מיהא ילפינן וטעמא משום דלא ישתה תרי זימני ולא חש לפרש שם[מ] טעמא (ג) דר׳ עקיבא כיון דאמר קרא ועגבים לחיש ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל בכזית והא דנקט אכילה במשנה אחרונה משום דשתיה ילפינן מיהא וכל חד נקט מידי דילף מיהא וא״ת ומ״מ מאי נפקא מיהא לשער ביין והלא כלי המחזיק רביעית הוא ביצה ומתלה ומה שמפיל ביצה ומתלה בין יין ובין מים אם שיעור עלין ולובנין שאכל יפילו כל כך תייב וי״ל דנפקא מיהא אם יש כלי שמחזיק מה שמפיל ביצה ומתלה מן היין אלא יפער עלין ולובנין בכוס מלא מים עד שיתמלא הכלי שזה הכלי אינו ממחזיק ביצה ומתלה מן המים שאינן עבין כמו יין וגמלא שאין הכלי זה רביעית ודוחק: הגה״ה. וקשה דשמעתין אמיא דלא כמשנה אחרונה ועוד דנספרים ישנים מצא ר״ת דגרסינן בגזיר (ד׳ לח:) תנא קמא לא מדמי להו לכל איסורי נזיר לאכילה משמע להך גירסא דבאכילה לא פליגי אלא הוי לכולי עלמא בכזית וכן משמע בירושלמי[מ] דלא פליגי באכילה דקאמר משנה ראשונה

שלא יהו מכוונות בשלמא לרבא כי היכי דליהויין הללו שוחקות והללו עצבות אלא לאביי קשיא[ס] אמר לך אביי אימא אמת כלאים באמה בת ששה והא מדקתני סיפא רשב״ג אומר כל אמות שאמרו חכמים בכלאים באמה בת ששה ובלבד שלא יהו מצומצמות מכלל דתנא קמא כל אמות קאמר אמר לך אביי ולאו מי איכא רשב״ג דקאי כוותי אנא דאמרי כרשב״ג לאביי ודאי תנאי היא לרבא מי לימא תנאי היא אמר לך רבא רשב״ג הא אתא לאשמועינן אמת כלאים לא יצמצם ולימא אמת כלאים לא יצמצם באמה בת ששה למעוטי מאי[ע] לאו למעוטי אמת סוכה ואמת מבוי לא למעוטי[א] אמה יסוד ואמה סובב דכתיב[ב] ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחיק האמה ואמה רחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח[ג] חיק האמה זה יסוד ואמה רחב זה סובב וגבולה אל שפתה סביב אלו הקרנות וזה גב המזבח זה מזבח הזהב: [ד] אמר ר׳ חייא בר אשי אמר רב [ה]שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני שיעורין דאורייתא הוא דכתיב [ו] ארץ חטה ושעורה וגו׳ [ז] ואמר רב חנן כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר חטה לכדתנן [ח] הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו[ט] הוא והם טמאין מיד [י] היה לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת פרס פת חיטין ולא פת שעורין מיסב ואוכל בליפתן שעורה [כ] דתנן [ל] בשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל גפן כדי [מ] רביעית יין לנזיר תאנה

לאביי ודאי תנאי היא. דלא מצי לאוקמי לרבנן כוותיה דהא כל אמות שוחקות יש מהן עצבות ולא פירשו איזה מהן שוחקות ואיזה מהן עצבות ואתא איהו לפרושי דהיך דכלאים ליהוי שוחקות כדקתני ובלבד שלא יהו מצומצמות ולהכי אדכר כלאים ולא למעוטי שאר אמות להיות בנות תמשה אלא למעוטיהו דלא ליהוי שוחקות: **הא אתא לאשמועינן אמת כלאים לא יצמצם.** ולפרושי מילתיה דתנא קמא הוא דאתא ולא למעוטי שאר אמות מנא שמה: **לא למעוטי אמה יסוד ואמה סובב.** דלאו בנות שמה הן: **באמות אמה אמה וטופח.** באמות קטנות בת תמשה שיש באמה בת ו׳ ביניעת אמה וטפח מאלו: **חיק האמה.** נמדד באמות קטנות וכן אמה רוחב וכן גבולו על שפתו זרת האחד וזה[ד] גב המזבח כולן באמות קטנות הללו: **חיק האמה זה יסוד.** חיק על שם שהוא מיקוי ומיקונו[ה] של מזבח הזהב דכתיב ביה אמה ארכו ואמה רחבו (שמות ל) ובמסכת מנחות בפרק שני הלחם (ד׳ לז:) מפרש ליה להאי קרא דאמה יסוד דקאמרי בקטנה לאו ברוחב כניסת היסוד אלא בגובה עלייתו דאמר מר עולה אמה וכנס אמה זהו יסוד אבל רוחב הכניסה באמת בת ששה ואמה סובב כניסה דילה באמה קטנה ולא ה׳ אמות של עליית גובהה באמה קטנה כדתנן עולה אמה וכנס אמה זה הסובב וקרנות לא שנא גובהן ולא שנא רוחבן באמה קטנה: **הג״ה.** כאשר מפורש בקונטרס שמע רבינו מר׳ יעקב בר יקר ועתה מזר בו דקשיא ליה מה שתרגם יונתן אמה אמה וטפח אמתא דהיא אמתא דבאמה גדולה מיירי ועוד אם כדברי הזקן לא היה לו לכתוב וחיק כי אם חיק האמה ופירש[ו] **וא״** לנו רבינו הכי למעלה[ז] הזכיר מדות המזבח והאריאל שתים עשרה אמה ואשר מדותיו ועתה כך אמר הכתוב אלה מדות המזבח שאמרתי לך הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח וחיק שהיא יסוד אינו נמדד אלא באמה קטנה ולא באמה שהיא אמה וטפח ועתה דברי יונתן בן עוזיאל קיימין כך שמעתי ועיקר. ע״כ הג״ה: **שיעורין.** שנתנו חכמים לכל דבר כגון כזית דם אבל פיגול ונותר וכזית מן המת שמטמא באהל ושאר שיעורין דמפרש לקמן: **חציצין.** חציצה הפוסלת בטבילה: **ומחיצין.** הלכות מחילה שתהא גדותה עשרה וכן שאר הלכותיה הלכה למשה מסיני: **לשיעורין נאמר.** וכל[ח] אלו משערין בהן דבריה אחרים: **כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו.** שאינן מלובשין בו דרך מלבוש דומיא דכליו על כתפיו: **הוא והן טמאין מיד.** שאף הן נתון אל הבית וכתיב והבא אל הבית (ויקרא יד): **היה לבוש כליו.** וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובגדיו אלו וכתיב (שם) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ודרשינן בתורת כהנים[ט] מקרא דהאי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא שישהא כדי שיעור אכילה ובגילה אלא שהייה אינו מטמא בגדים: **פרס.** ד׳ ביצים הן מזון סעודה ביניעת פרס לשון פרוסה שמשערוהו בחצי כזר האמור בעירוב דבעינן מזון ב׳ סעודות ותנן התם חציה לבית המנוגע בפרק כילד (נקמן ד׳ פב:): **פת חיטין.** אין שוהה בה כפת שעורין: **מיסב.** שהייה זו בהסיבה שיעורהו ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא שהוא שוהה באכילתו יותר: **ואוכלה בליפתן.** אינה נאכלת מהר: **ואינו מטמא באהל.** שום עצם אלא בשר עד שיהא שם שדרה שלימה אלו גולגולת[מ] אלו רוב בניו ב׳ שוקיים וירך אחת אלו רוב מעיינו קכ״ה אברים[מא]: **רביעית יין לנזיר.** לחייבו מלקות: **גרוגרת**

(וספיקם) [מדביקן]. **ומותבינן** (במבוי) ה) כל אמות שאמרו באמה בת ו׳ טפחים ובלבד שלא יהיו מכוונות. כלומר לא יהיו עציבות שוחקות ולא השוחקות עצבות כרבא אלא לאביי קשיא. **ופריק אביי** אנא דאמרי כרשב״ג ועמדה לאביי בתנאי. ורבא אמר לך כולי עלמא באמה בת ו׳ טפחים אית להו ולא פליגי אלא בצמצום. ת״ק סבר יצמצם ג) אלא [הא] דקתני אמת כלאים בת ו׳ טפחים למעטי אמת יסוד ואמת סובב דכתיב ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח וחיק האמה ואמה רוחב וגו׳ חיק האמה זה יסוד אמה [רוחב] זה סובב וזה מפורש במנחות באר היטב פרק שתי הלחם גלושות: **אמר** (רבה אמר) [ר׳ חייא] **בר אשי אמר רב** שיעורין חציצין ומחיצות הל״מ. שיעורין דאורייתא נינהו ארץ חטה ושעורה וגו׳ ואמר רבי יוחנן פסוק זה כולו לשיעורין נאמר חטה דתנן הנכנס לבית המנוגע וכליו על כו׳ פירשנוהו במסכת סוכה:

חשק שלמה על רבינו חננאל ה) נראה דל״ל ומותבינן לאביי. ג) נראה דתסר כאן ול״ל ורשב״ג סבר דאמות בלאים בת ו׳ טפחים.

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) מנחות לז:, ב) סוכה ה: יומא פ., ג) ברכות מא: סוכה ה:, ד) נגעים פי״ג מ״ט תוליו עא: מ״כ פ׳ מצורע, ה) אהלות פ״ב מ״ג, ו) זבחים נד., ז) מצורע פרשתא ז פ״ה ה״ו–ח, ח) אהלות פ״ב מ״א, ט) בכורות דף מה., י) [ופיכים״ר דברכות מא.], כ) [דמזרות פ״ד], ל) שם דף לח: ע״ש, מ) פ״ו דנזיר סה״א.

הגהות הב״ח

(מ) תוס׳ ד״ה ואלה וכו׳ ליין דקאי אבאמות ונראה: (ב) **בא״ד** ומיק האמה וגו׳ היו קטנות: (ג) ד״ה גפן וכו׳ ולא חש לפרש שם טעמא ורבי עקיבא. נ״ב ע״ש בדף נ״ח ע״ב:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה אלו הקרנות וכו׳ זרת שהוא חצי אמה. עי׳ לקמן דף כא ע״א ומתוס׳ שם ד״ה מ׳ מג׳:

רב נסים גאון

והבינונית והקטנה וחבין מה שפירשו בפסוק שהביאו ראיה ממנו ואלה מדות המזבח (וכי׳ [וכו׳] אמה וטפח פירוש שתהא יתירה על חברתה טפח: **עד שישהה בכדי אכילת פרס.** תמצא עיקר דיליה בתורת כהנים (ויקרא יד) והאוכל בבית אין לי אלא אוכל אם מ) סופנו לדבות את האוכל אע״פ שאינו שוכב מה תלמוד לומר האוכל והשוכב אלא ליתן שיעור לאוכל כדי שיאכל וכמה הוא שיעור אכילת פרס פת חטים ולא פת שעורים וכו׳:

חשק שלמה על רב נסים גאון

מ) נמו״כ לפנינו הגי׳ אלא ליתן שיעור לשוכב כדי שיאכל וט״ס מה שדחקו הרמ״ם וסק״ל מה אכן ג׳ רביעו נכונה יומר ומזה למדו חז״ל דמשערין באכילה כאוכל בהסיבה.

ליקוטי רש״י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

מ) ע׳ חידושי הרשב״א והריטב״א בענין הגירסאות והפירושים בסוגיין: ב) בכת״י ודפו״ר הנוסח באמה בת ששה **למה לי** לאו למעוטי וכו׳: ג) וסנדליו **בידיו** וטבעותיו **בקומצו.** כ״ה בס״א (גליון): ד) ע״ל **וכן** גב המזבח (ותיבת ״וזה״ מיותר, כת״י ודפו״ר): ה) בדפו״ר **ותיקונו:** ו) עיין רש״ש: ז) בדפו״ר **בכל** אלו משערין (ותיבת ״בהן״ ליתא): ח) וכ״ה בפי׳ ההג״ה שברש״י לפנינו כאן אלא שלא היתה ההג״ה לפני התוס׳ ולכן הביאו זאת מפירש״י שביחזקאל וכן ליתא כל ההג״ה ברש״י דפו״ר (דק״ס): ט) תיבת ״אמה״ ליתא בדפו״ר, ול״ל דפירש **באמות אמות** גדולות שיהא **אמה** אמה וטופח בשל אמה בת ה׳ (רש״ש) וראה ליקוטי רש״י: י) ולא חש לפרש שם **אלא** טעמא דר״ע. כצ״ל מהרש״א (גליון), ובדפו״ר איתא כמו שמגיה הב״ח, וע״ש בסוגיא דנזיר ובדרש״י (וגליון) שם, וע״ע תוס׳ שם ד״ה ואינו ובסוכה ו ע״א ד״ה גפן:

עין משפט נר מצוה

יג א מיי׳ פ״ג מהלכות בית הבחירה הל׳ ז: יד ב מיי׳ פי״ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב: טו ג מיי׳ פט״ז מהל׳ טומאת צרעת הל׳ ז סמג עשין לאוין: טז ד שם הלכה ו: יז ה מיי׳ פ״ג מהלכות טומאת מת הלכה ב סמג עשין לאוין: יח ו מיי׳ פ״ה מהלכות מדות הלכה ב סמג לאוין רנ:

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה הג״ה כאשר מפורש בקונט״ וכו׳ כי אם חיק האמה ופי׳ כו׳. נ״ב וג״ן ק״ל לחיוו מזכר ומיק האמה באמה נמדד. אבל בתוספתא מפרש ר״מ בהדיא דכתיב אמה אמה כו׳ ב׳ מיני אמות ג׳ אמה וא׳ באמה וטפח ומפר׳ והולך כו׳ והרמ״ל כו׳:

תורה אור השלם

א) וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בָּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וְטֹפַח וְחֵיק הָאַמָּה וְאַמָּה רֹחַב וְגֵבוּלָהּ אֶל שְׂפָתָהּ סָבִיב זֶרֶת הָאֶחָד וְזֶה גַּב הַמִּזְבֵּחַ: [יחזקאל מג, יג]

ב) אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: [דברים ח, ח]

רבינו חננאל

קרינא ביה. וכן במחול הכרם [אם] אין בין גדר לכרם מקום מופנה מן הגפנים י״ב אמה באמה בת ו׳ טפחים אסור לזרוע באותו מקום הנה זה כולו לחומרא. **הא איכא רצופין.** פי׳ עקרי גפנים קרובין זה לזה דהוא לקולא דתנן בכלאים פ״א כרם הנטוע על פחות מד׳ אמות. פי׳ אם אין בין גפן לגפן ד׳ אמות שהן כ״ד טפחים אלא פחות מזה השיעור [אינו] כרם והזורע בו אינו עובר משום לא תזרע כרמך כלאים דברי ר״ש והנה כיון שיש בו כ׳ טפחים נמצאו בו ד׳ אמות באמה בת ה׳ טפחים ואתה מתירו לזרוע בו הנה לקולא. **ופריק רב נחמן אלו דברי ר׳ שמעון הן** ואנא דאמרי כרבנן דפליגי עליה ואמרי (הנה) [דהוי] זה כרם איבעית אימא אפי׳ כר׳ שמעון מאי אמות כלאים דקאמר אביי רוב אמות של כלאים באמה בת ו׳ טפחים היכא דאיכא לחומרא. אבל הני דרצופין באמה בת ה׳ טפחים. **רבא אמר רב נחמן אמת סובה** ואמת מבוי נמי בת ו׳ הן ומיהו טפחים עציבות. פי׳ האצבעות דחוקות זו עם זו. ושל כלאים. האצבעות שוחקות פי׳ מרווחות כדרך השוחק שפוסק שפתיו והעצב

רבינו חננאל

ג) [ד׳ חייא] **בר אשי אמר רב** שיעורין חציצין ומחיצות הל״מ. שיעורין דאורייתא נינהו ארץ חטה ושעורה וגו׳ ואמר רבי יוחנן פסוק זה כולו לשיעורין נאמר חטה דתנן הנכנס לבית המנוגע וכליו על כו׳ פירשנוהו במסכת סוכה:

ד: מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין

תאנה [א]כגרוגרת להוצאת שבת רמון כדתנן [ב] כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים [ג] ארץ זית שמן (ודבש [ד]) ארץ שכל שיעוריה כזיתים כל שיעוריה ס"ד והאיכא הני דאמרן אלא אימא ארץ שרוב שיעוריה כזיתים דבש [ה]ככותבת הגסה ליום הכיפורים ותיסברא שיעורין מיכתב כתיבי אלא הלכתא נינהו [ו] ואסמכינהו רבנן אקראי חציצין דאורייתא נינהו דכתיב [ז] ורחץ [ח] את כל בשרו (במים) [ט] ד שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים במי מקוה כל בשרו מים [י] שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות ושיערו חכמים מי מקוה מ' סאה כי איצטריך הילכתא לשערו [יא] וכדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא [יב] נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות שתים איני יודע שערו נמי דאורייתא הוא [יג] דתניא ורחץ את כל בשרו את הטפל לבשרו [יד] וזהו שער כי אתאי הילכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ולשאין מקפיד וכדר' יצחק [טו] דאמר ר' יצחק [יב] דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד אי נמי משום רובו שאינו מקפיד [יג] היא גופה גזירה ואגן ניקום וניגזור גזירה לגזירה מחיצות דאורייתא נינהו דאמר מר [יד] ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה לא צריכא (לא) [טו] לר' יהודה דאמר אמת בנין באמה בת ששה אמת כלים באמה בת חמשה ולר"מ דאמר כל האמות היו בינוניות מאי איכא למימר לר' מאיר כי אתאי הילכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה: היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו כמה ממעט כמה ממעט כמה דצריך ליה אלא רחבו בכמה רב יוסף [יז] אמר טפח אביי אמר ארבעה לימא בהא קא מיפלגי דמאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה

לאשונה עד שישתה רביעית דהא דרשין שכר שכר דכתיב גבי שכר רביעית הכין [ז] מה להלן רביעית אף כאן רביעית חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית משמע דאכילה לכולי עלמא בכזית וגרמא לרבינו תם דגרסינן בשמעתין גפן כדי כזית יין לנזיר וקשה לפירוש רבינו תם כך יכול לשער במים כמו יין במקום שיש זית אגוזי ישים עלין ולולבין אם יפילו שיעור עלין ולולבין שאכל כשיעור שיפיל הזית הן מים הן יין חייב ואי בשתיה אירי לחייבו אם שתה כשיעור מה שמפיל זית אגוזי מן היין דמשערין ביין שהוא דבר מועט ולא במים פשיטא כיון דשתה יין שלא ישער אלא ביין ומה צריך קרא וגם לפ"ה קשה מאי נפקא מינה ולי נראה דלפ"ה לא קשה כלל דרביעית של תורה הוא אצטייס על אצטייס כו' כדאמרינן בערבי פסחים (ד' קט.) וזהו מה שמפיל בילה ומתלה מן המים לפי חשבון דמ' סאה דמקוה והשתא משערינן עלין ולולבין שאכל כשיעור שיפילו מן היין כלי מלא אצטייס על אצטייס שהוא שיעור גדול ולא משערינן כשיעור שיפילו מן המים שהוא דבר מועט. ע"כ הגה"ה: **כל** כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים. גבי כלי עץ מתניתא במסכת כלים פרק י"ז (מ"ח) אבל גבי כלי חרס תנן בפ"ג (מ"ח) דכלים העשויים לאוכלים שיעורן כזית והא דאמר בסוף המקנאה (שבת ד' לה:) תמש מדות בכלי חרס ניקב כמולית זית וכו' ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים היינו היכא דשיחדו לרמונים אבל בתמות הוי כמולית זית:

שיעורן כרמונים. בפרק י"ז במסכת כלים (מ"ד) תנן הרמונים שאמרו ג' אחוזים זה בזה משמע דשיעורן בג' רמונים וקשה דבפרק המקנאה (שבת ד' לה:) אמר ניקב כמולית רמון טהור משמע רמון אחד ולקמן פ"ב (ד' כה.) בעי חזקיה ניקב כמולית זית ותמתו וחזר וניקב (ב) עד שהשלימו למולית רמון מהו ולא קאמר ניקב כמולית רמון ותמתו וחזר וניקב כמולית רמון עד שהשלימו ג' לרמונים מהו וי"ל דג' אחוזים לא שלאו בימד אלא זה אחד זה ולריך נקב רחב להוליא ג' בזה אחד זה יותר ממה שהיה האחד [ג] נגד אי נמי ג' אחוזים פירוש שגדילים ג' בימד והם רמונים ביטוים ולא מאותן שגדילין אחד או ב' יחד שהם גדולים ולא מאותן שגדילין ד' או ה' בימד שהם קטנים ועלולים רמון אחד נגד קאמר:

הילכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי. בפרק בתרא דיומא (ד' פ.) א"ר יוחנן שיעורין ושוגגין הלכה למשה מסיני והיה כתוב בספרים שיעורין מכתב כתבי אימא שיעורין של שוגגין ולא גרסי' הכי דהא מסקינן הכא דאסמכתא נינהו ועוד דלא הוה משני מידי אלא גרסינן שוגגין מכתב כתבי אימא וכו': **דבר** תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ. פי' בקונטרס בשערו משמע אבל בשרו אפילו מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ [ב] וקשה לר"ת דבפרק הערל (יבמות ד' עח. ושם) אמרינן נכרית מעוברת שנתגיירה אין בנה צריך טבילה וקאמר אלימא משום דר' יצחק הא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ והשתא אדרבה הוה ליה למימר כי אמר ר' יצחק בשערו בשרו מי אמר ועוד דבפ' דם חטאת (זבחים ד' לח:) מייתי דם שעל בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ ועוד אי בשערו דווקא אם כן כשנאמר הלכה למשה מסיני הוצרך לומר שערו רובו ומקפיד עליו חוצץ אם כן שערו הוי הלכה למשה מסיני ואמאי צריך קרא לשערו א) וכי האי גוונא פריך בכמה דוכתי [ג]:

מותר להשתמש תחת הקורה. פירש בקונטרס דקסבר חודו המילון יורד וסותם ומתלן דאסר סבר חודו הפנימי יורד וסותם ולא רצה לפרש (ג) דמר סבר היכירא לגבי רשות הרבים ומר סבר היכירא לגבי מבוי משום דקאמר בתר הכי ואיצטעא אימא דכולי עלמא קורה משום היכירא משמע דעד השתא לא הוי לכולי

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ח:
כ ב מיי' פי"ו מהלכות כלים הלכה ב:
כא ג מיי' פ"ב מהל' שמיטה ויובל הל' ח סמג לאוין סט טוש"ע ח"מ סי' תריב סעיף ח:
כב ד מיי' פ"ח מהל' מקוואות הלכה יב סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף ח:
כג ה מיי' פ"ד שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סי' לח סעיף ח:
כד ו מיי' פ"ב שם הלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף ה:
כה ז מיי' פ"ח שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:
כו ח מיי' פי"ז מהל' שבת הל' יח טוש"ע ח"מ סי' שסג סעיף כו:

הגהות הב"ח

(**ח**) גמ' לא צריכא אלא לרבי יהודה: (**ג**) תוס' ד"ה שיעורן וכו' ניקב כמולית זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו: (**ג**) ד"ה מותר וכו' ולא לפ... לפרש. נ"ב ע"ל בסוף דף י"ב[ע]:

תורה אור השלם

א) אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ:
[דברים ח, ח]

ב) וְאִישׁ כִּי תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁבְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: [ויקרא טו, טז]

רבינו חננאל

היה גבוה מב' אמה ובא למעטו ממעטו בגבהו עד שיעמידנו בכ'. ברחבו בכמה ממעטו רב יוסף אמר טפח כלומר שיעור רוחב הקורה. לימא בהא פליגי אביי ורב יוסף. רב יוסף אמר טפח [קסבר] מותר לו להשתמש תחת הקורה שנמצא משתמש במקום שהוא עשרים אביי אמר ד' טפחים [קסבר] שאסור לו להשתמש מן המבוי תחת הקורה שתחת הקורה כלחוץ דמי ומן הקורה ולפנים המבוי [מותר] ולפיכך צריך מקום אחר זולתי תחת הקורה להיות בתוך עשרים שיהא מותר לו להשתמש בו מן המבוי. ודחינן לא כולי עלמא מותר להשתמש תחת

רב נסים גאון

כי אתאי הלכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה. (אבל) לגוד זה כמו שאמרו בזו המסכתא ובמסכת סוכה גוד אסיק מחיצתא גוד אחית מחיצתא ולבוד זהו שאמרו כל פחות מג' כלבוד דמי ודופן עקומה מפורשת בפרק א' מסוכה (דף יז) בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין הכותל ולסיכוך ד' אמות פסולה שאם יהיה הריחוק שביניהן פחות מד' אמות כשרה כי נידון זה הכותל של בית כאילו הוא סמוך לסיכוך וראוין כאילו הוא דופן עקומה ונכשיר בו הסוכה:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) שבת קב. קיב: סוכה ו. ברכות מא. לקמן כד. כלים פרק יז מ"ט. ב) [לקמן יד:] יומא לא. מגילה יא. פסחים קט. [סוכה ו. ב"ק פב. ע"ז]. ג) [סוכה ו. ע"ש נדה סו.]. ד) סוכה ו. ע"ש. ה) סוכה ו: נדה סו: יומא עח.. ו) [שבת יא: ביצה ג. וש"נ]. ז) [שבת לב. סוכה ד.]. ח) [סוכה ה: ו. כלים פי"ז מ"ז מקוואות ז.]. ט) שבת קב: י) כגון חגיגה יט.. כ) עי' ריטב"א שחולק על התוס' בביאור דעת רש"י. ל) עי' מר"ק ד ע"א.

תוספות ישנים

א) אלא וודאי הלכתא נאמרה שתמא והוי מוקמינן ליה לבשר להכי אצטרך קרא לשערו ולו אלכתא ה"א כולי קמ"ל הלכתא לרובו בין לשערו בין לבשרו:

הגהות וציונים

א) [בברכות מא ע"ב ליתא גם בילקוט ליתא (גלילין), וכן ליתא בכת"י: ב] [בסוכה ו ע"א ובברכות שם איתא אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא (גלילין), לפנינו בסוכה איתא "הלכתא" ורק בברכות איתא "מדרבנן" (ועי' בילקו"מ כאן ובברכות): ג] [צ"ל דתניא (דפו"ר) ורחץ במים את כל בשרו] (גלילין, דק"ס), וכ"ה בכמה דפו"י, ועי' גאון יעקב, העמק שאלה (פ' אחרי) שאילתא צו, ד, מלבי"ם ויקרא טו, יג: ד) בס"י איתא לרבות את שערו אלא כי איצטריך הלכתא (גלילין): ה) בדפו"ר נוסף ניקב: ו) בדפו"ר מה"ד ככותבת. כל דבש וכו': ז) [בירושלמי דנזיר פ"ו איתא בזה"ל דהוון דרשין שכר מה שכר שנאמר להלן רביעית אף כאן רביעית ופי' בעל קרבן העדה להלן רביעית בביאת המקדש רביעית דבענין שישתה מידי דמישתכר, ובכן מלת "ההין" הנדפס כאן הוא בטעות. וכן בתוס' סוכה ו ע"א סד"ה גפן וכו' איתא על נכון] (גלילין), לפי"ז כל התיבות "דכתיב גבי שכר רביעית ההין" לכאורה מיותר ובתוס' הרא"ש ליתא תיבות אלו: ח) נדצ"ל ממה שהיה האחד יוצא לבד (באה"מ): ט) נראה דט"ס וצ"ל עי' לקמן בסוף דף ח (ע"ב):

ליקוטי רש"י

תאנה. מה שיערו בה. כגרוגרת להוצאת שבת. שיערו כל הכלים. כל כלי בעלי בתים שיעורן. כגקניסס [סוכה ו.]. כרימונים. ניקב כמולית רמון טהור בעלי בתים חמים על גליסס הלכן ניקב כמולית קטנית מנניעו לימים ניקב כמולית זית משמתם לאגוזים ניקב כמולית אגוז משמתם בו רמונים אבל של אומן בעומד לעכור לא הוי שיעוריה בהכי [ברכות מא:]. דעד שניקב כמולית רמון אם כלי עליו ומקבל טומאה לפי שבעל הבית חם על כליו וכשהוא גרוגרת. היא תאנה ישישה ובה שיערו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת דתנן (שבת דף עו:) המוליא אוכלין כגרוגרת: בעל הבית חם על כליו ואם ניקב כמוליא זית מלטיעו [ב] כאגוז מלטיעו לרמונים לפיכך אם ניטמא וניקב עדיין טמא עד שיקבב כמוליא רמון והיינו שיעורן כרמונים אבל כלי אומן העומד לימכר טהור בנקב קטן: רוב שיעוריה בזיתים. אמילת אבל ודם ונותר ופיגול וטמא ובילה ובהמה טמאה ובשר המת להאהיל ומגע נבלות: [ו] כל דבש האמור בתורה דבש תמרים וכדאמר התם (בכורים פ"ז מ"ג) אין מביאין בכורים כי אם מז' המינין ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים אלמא פשיטא ליה לתנא דתמרים מז' המינין דהיינו דבש במים במי מקוה. המכונסין משמע ואע"ג דלאו חיים מדלא כתיב חיים: כל בשרו. משמע כל בשרו כאחד: לשערו. שתפסל בו תלילה: וכדרבה. דאמר רבה תלילה פוסלת בשיער: נימא אחת קשורה חוצצת. דמלי להדוקה ספיר ואין המים נכנסין בקשר: שלש אינן חוצצות. דלא מיהדקי ספיר ועיילי בהו מים: דבר תורה. הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה: רובו. רוב שערו שאם יש בו דבר המונע כגון דס יבש [ג] ודיו וטיט יבש וזפת יבש או שקשור רובו אחת אחת: ומקפיד עליו. שמלטער על ליכלוך זה שבראשו: ושאינו מקפיד עליו. הוי כגופו ואע"ג דהוי ברובו לא חיין: וגזרו על רובו שאינו מקפיד. דאולא והוי רוב ודמי במקלת לתלילה לחלוייתא: ועל מיעוטו המקפיד. דאולא ודמי ליה בהקפדה וגזרו לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו המקפיד למוליה הוא דהוה הלכה למשה מסיני: וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד עליו משום מיעוטו המקפיד. דדמו להדדי דהאי מיעוטו והאי מיעוטו: אי נמי. ליגזור בו משום רובו שאינו מקפיד דדמי להדדי דהאי אינו מקפיד והאי אינו מקפיד: היא גופה גזירה. משום רובו המקפיד כדאמר': ארון תשעה וכפורת טפח. ארון גובהו תשעה טפחים דכתיב (שמות כה) ואמה ואלי קומתו וכפורת טפח הרי עשרה וכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא בפ"ק דסוכה (דף ה.) רבי יוסי אומר לעולם לא ירדה שכינה למעלה מעשרה דכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ולמטה מעשרה טפחים תשיב אלך דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת אלמא עשרה הוי מחילה דלמעלה מעשרה לא תשיב ליה רשות תחתית אלא רשותא אחריתי: אמת בנין. כגון אמות הקרסים והיריעות: אמת כלים. כגון אמות הארון והמזבחות והשלחן: באמה בת חמשה. דהשתא לא נפקא ליה מארון מידי דלר' יהודה לא הוי ארון בהדי כפורת אלא שמנה טפחים וממלה: בבינונית. באמה בת ו' בינונית לכל אדם וש גדולה ממנה כדאמר בגילד לולין (בפסחים פו.) שתי אמות היו בשוקן הסירה אחת יתירה על של משה חלי אצבע ואחת יתירה עליה חלי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע: לגוד. דאמרי' בכמה דוכתי' גוד אחית גוד אסיק ופחות מג' כלבוד. ולשון לבוד כמו שניף דבר קלר שהוסיפו עליו והאריכוהו: ובא למעטו. לעשות בנין אצטבא או עפר תחת הקורה בארץ למעט גובה החלל: כמה ממעט. משמע כמה יגביה הקרקע: כמה דצריך ליה. עד שלא יהא החלל יותר על עשרים: רחבו. של מיעוט להרחיבו לתוך אורך הסמוך כמה: טפח. כנגד רחבה של קורה ותתחיה: מאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה. דאמר חודו המילון יורד וסותם כדאמשמע לקמן (דף ח:) והלכך כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה: ומאן דאמר לא הוי היכר לעומד לעכור בהכי [ברכות מא:]. דעד שניקב כמוליא רמון אם כלי עליו ומקבל טומאה לפי שבעל הבית חם על כליו וכשהוא מוליא זיתים הוא משתמש בו רמונים אבל כלי אומן שעומד לימכר טהור בנקב כל שהוא. שרוב שיעוריה בזיתים. מת ובילה ואיסור אבל ודם ופיגול ונותר וטומאה וגיד הנשה [סוכה שם]. [המשך בסוף המסכת]